

Kalbasi kultūros leidinių redaktoriai: Monika Krikštopaitytė („7 meno dienos“), Erika Drungytė („Nemunas“), Gytis Norvilas („Literatūra ir menas“), Giedrė Kazlauskaitė („Šiaurės Atėnai“), Neringa Černiauskaitė (*Artnews.lt*), Antanas Šimkus („Metai“)

Monika Krikštopaitytė: Visuomenė vėl diskutuoja įvairiomis temomis – apie socialinius klausimus, ekologiją, virtualią šiuolaikybę. Maža buvo tik diskusijų apie kultūrą, nors ji yra bene aktyviausia visų aktualių diskusijų dalyvė. Paradoksalu: iškilus klausimams dėl finansavimo iš valstybės biudžeto, pagaliau atsigręžta ir į tas aktualijas, kurios politikos strategijos deklaracijose yra svarbiausios, bet praktikoje – visiškai neįdomios, nes nekuria greitai matomos pridėtinės vertės. Jau metai, kai svarstomas žiniasklaidos rėmimo modelis ir darbo grupėje prie LR Seimo, ir viešumoje – didžiuosiuose portaluose, kurie yra susidomėję savo fondo biudžeto dalimi. Turbūt neatsitiktinai būtent šiemet teko skaityti kritikos apie tuos leidinius, kurių visą turinį sudaro tekstai apie profesionalųjį meną, kultūrą ar grožiniai kūriniai.

Beveik dešimtmetį kalbame, kad yra žalinga taikyti kultūrinei žiniasklaidai, taip pat kaip ir kitai, siekiančiai pelno, valstybės rėmimo apribojimus (*de minimis* apribojimas neleidžia paremti daugiau nei 200 000 eurų per trejus metus), nes ji į rinką nesikėsina, o ribojimas, ypač po infliacijos, net išgyvenimą apsunkina. Konkurencijos tarnybos specialistė Živilė Žubrickaitė teigė, kad kultūros spauda neteikia visuotinės ekonominės svarbos paslaugų, pavyzdžiui, kaip Lietuvos paštas, išvežiojantis prenumeratą į atokias vietas, į kurias verslui važiuoti neapsimoka.

Žinia, verslo įmonės, kurioms priklauso šimtatūkstantinius tiražus siekiantys dienraščiai, niekada nepublikuos nei 30, nei 80, juolab 100 procentų turinio, skirto kultūrai. Kodėl? Neapsimoka!

Mano įsitikinimu, mes kaip tik ir esame tas Lietuvos paštas, kuris keliauja į atokiausias vietas, tik ne geografiškai. Kitaip tariant, pribrendo reikalas pasikalbėti apie tai, kuo esame ypatingi, kuo mūsų veikla, kriterijai ir funkcijos skiriasi nuo didžiosios žiniasklaidos. Kuo mes visi kartu ir atskirai ypatingi?

Erika Drungytė: „Nemunas“ gyvuoja daugiau kaip pusšimtį metų, kiti leidiniai dar ilgiau, ir per tą laiką nenukentėjo taip, kad žmonės, pradėję geriau gyventi ekonomiškai, spjovė į savišvietą, išmetė kultūros spaudą į šiukšliadėžę ir nuėjo į amžinąją fiestą, kurioje žybsi fejerverkai, skamba foninė muzika ir pilstomas rožinis šampanas. Misija, kurią prisiima kultūros ir meno leidiniai, yra be galo reikšminga – tai visuomenės erudicijos raumens

lavinimas: kuo tas raumuo silpnesnis, tuo daugiau šansų jai suglebti, aptingti, sunykti. Visuotinę ekonominę naudą gali pelnyti tik tvirtai į švietimo ir kultūros pamatus įsirėmę žmonės. Todėl pačios turtingiausios šalys ir pasaulio milijonieriai tikrąja valiuta laiko kaip tik šiuos dalykus. Regis, Lietuvoje jau net verslas ima tai suprasti.

Antanas Šimkus: Keista pasakoti apie kultūrinės spaudos prasmę – tarsi privalu vis įrodinėti, kad esame reikalingi. Viskas gerai, kai turime galimybę kalbėti savo balsu. Tačiau rinkos žodyne daugeliu atveju patenkame į jau minėto žodžio „neapsimoka“ paunksnę, pridengiančią savo šešėliu bet kokią argumentaciją.

Pasitelksiu kažkur girdėtą kultūros ir verslo dialogo iliustraciją. Tarkim, dalis versliosios visuomenės atstovų nusprendžia, kad Gedimino pilis turėtų tapti konkurencingesnė... „Akropolis“ juk sugeba, tai ko ana negali? Na, ir išjudinta Gedimino pilis imasi diskutuoti su „Akropoliu“ apie lankytojų srautus, ekspozicijų išdėstymus, vitrinas etc. Kokia tokios diskusijos prasmė? Tai juk visiškai skirtingi pasauliai. Ir toks dirbtinis gretinimas geriausiai atveju kelia šypsena.

Gal neverta veltis tiesiogiai atsakinėjant į primetus argumentus? Juk aišku, kad kultūros ar kultūrinės spaudos rėmimui rinkos dėsniai iš esmės neturėtų būti taikomi – tai išimties zona. O didieji portalai ir jų projektai vis dėlto yra labiau verslo logika kuriamas pasaulis ir jo produkcija.

Tad ir ta kalba apie ypatingumą vis tiek tarsi ateina iš ginties pozicijų. Žinoma, galima sakyti, kad kartu mes esame ta subtili kultūros atminties ir aktualijų kaupykla, mozaika, į kurią kiekvienas leidinys įstato savo dalelę – literatūros, kino, teatro, muzikos, šokio ar kitokio meno. Turėdami šalyje tokią kultūrinių leidinių sanklodą, suteikiame skaitytojui papildomų galimybių atrasti, reflektuoti, plėsti akiratį. Tokių žmonių nėra labai daug, bet jie mūsų visuomenei svarbūs – jie padeda išlaikyti, bent iš dalies išsaugoti humanitariką, išlikti šokia tokia atsvara vyraujančiam pragmatikos pasauliui. Tad ir kiekvienas atskiras leidinys čia svarbus. Tarkim, žurnalas „Metai“ yra rašytojų bendruomenės dalis, tad jame nuolat publikuojami šiuolaikiniai kūrėjai – didesnės romanų ištraukos, pjesės, kurios galbūt dėl apimties sunkiau patektų į kitų leidinių puslapius. Literatūrologai turi galimybių paskelbti išsamesnius straipsnius, recenzijas ar ilgesnį pokalbį, tačiau ne dydžiai ir atskiroji specifikacija čia svarbi. Svarbiausia, kad tuos leidinius, tas atskirības sudėjus šalia atsiveria tarsi platesnis kultūros spalvų spektras, regimi atspalviai, suteikiantys galimybę įžvelgti daugiau nei juoda-balta.

Giedrė Kazlauskaitė: Atsimenu, prieš rinkimus vyko debatai apie kultūrą – ruošdamasis jiems, dabartinis prezidentas Gitanas Nausėda savo feisbuko profilyje įsidėjo popierinių

„Šiaurės Atėnų“ nuotrauką, girdamas į rinkimus nutaikytą viršelio publikaciją. Nesusijaudinome ir neapsalome iš dėkingumo, nes tai atvejis, kai ne kandidatas reklamuoja mus, bet mes jį. Mus prisimena tada, kai reikia demonstruoti intelektualumą, apsiskaitymą, rafinuotus kultūrinius įpročius – visais kitais metų laikais esame „neatraktyvūs“ ir patys dėl to kalti. Turiu nuliūdinti – mes iš tikrųjų gan „neatraktyvūs“, jei neišsiugdai įpročio nuosekliai skaityti. Bet antraščių mechanika ir vizualinė vulgarybė mums irgi nelabai atraktyvi. Ir platesniam skaitytojų ratui, beje, – žmonės ieško autentiškų ir sudėtingesnių dalykų.

Gytis Norvilas: Kultūra, kultūrinė spauda niekur pasaulyje neapsimoka. Niekur. Nuo Švedijos iki Indonezijos... Ji gali egzistuoti tik dotuojama. Galiu tada paklausti: o lietuvių kalba, Lietuvos valstybė, motina, tėvas apsimoka? Kol požiūris nesikeis, tol „Gyvulių ūkis“ tebus Europos dotacijų siekianti ferma. Būdamą nepriklausoma, kultūrinė spauda gali ir turi likti neįtakojama, nešokanti pagal mistinę skaitytojų poreikių dūdelę. Beje, didžioji žiniasklaida šiuo argumentu labai mėgsta žongliruoti. Didžiosios žiniasklaidos skurdas ir vargas tas, kad, nors ir turi visus galios įrankius, ne pati formuoja skaitytojų, visuomenės požiūrį, skonį, poreikius, transliuodama gerą turinį, o atvirkščiai – skaitytojai neva diktuoja turinį.

O tie tendencingai kuriami mitai apie kultūros leidinių nišiškumą, nepaskaitomumą, neįdomumą – labai kažkam naudingi ir kryptingai kurstomi. Juolab kad didieji portalai turi visus mūsų leidimus straipsnius persispausdinti, nes mūsų tikslas yra kokybiško turinio sklaida.

Monika: Gyti, Erika, Antanai, Giedre, jūsų leidiniuose skiriama dėmesio poezijai, apskritai literatūrai. Suvokiu tokią spaudą kaip specifinę terpę rasti, augti, klysti ir klestėti Lietuvos rašytojams bei jų kritikams. Kol kas neįsivaizduoju, kad plačiajai auditorijai skirtas portalas galėtų užauginti poetę ar rašytoją. Garsintis – kas kita. Jums tenka juodas darbas ir, žinoma, garbė. Gal galite pateikti kelias sėkmės istorijas, paminėti asmenybes?

Gytis: Dažnai mėgstame pasididžiuoti menininkų, prozininkų, poetų pasiekimais, sėkme užsienyje, kad ir „Auksiniu liūtu“, laimėtu Venecijoje, bet nelabai suvokiame, kad jie neatsirado šiaip. Išlindo iš rūsių? Nesumeluosiu sakydamas, kad lietuvių poezija pasauliniame kontekste yra aukšto lygio, tikrai gera. Čia ji tokia nuo šventų bočių laikų? Ji visada buvo auginama, buvo dirbama su jaunais autoriais (tas būtina, o dabar kartais dėl persidirbimo nebegali to daryti...). „Literatūra ir menas“, „Šiaurės Atėnai“, „Metai“, „Nemunas“ tą darė ir daro. Iš šių leidinių išėjo begalė autorių – nuo Sigito Gedos, Marcelijaus Martinaičio iki Sigito Parulskio, Alvydo Šlepiko, Giedros Radvilavičiūtės. Iš esmės būtų galima vardinti visas pavardes iš vadovėlių.

„Literatūra ir menas“ apskritai yra ilgiausiai (!) be pertraukų einantis leidinys Lietuvoje – skaičiuoja jau 73 metus. Ir visad bandėme apimti visus menus, stiprinti publicistikos bloką, žiūrėti plačiau. Nuo kokios 10, 11 klasės skaičiau *litmenį*, *šatėnus*. Pusės, ką rašo, nesuprasdavau, bet buvo erdvė augti. Noriu pasakyti, kad visi šie leidiniai svarbūs skaitytojams nuo moksleivio iki pensininko. Iš *litmenio* apskritai išėjo daug žurnalistų, publicistų, dabar dirbančių didžiojoje žiniasklaidoje. Beje, labai gaila, kad neliko žurnalo „Mokslas ir gyvenimas“, – jo dabar niekas neatstoja.

Erika: Yra tam tikras kokybės kriterijus, kai savo pirmąjį rankraštį drebančiose rankose laikantis debutantas galvoja, kam jį pasiūlyti, kad po verdikto žinotų, kokioje lygoje jau gali žaisti. Visi minimi leidiniai kaip tik ir yra tie arbitrai. Visi galėtume girtis, kiek Nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatų mūsų leidiniai „išperėjo“ ir su koku pasididžiavimu, džiaugsmu prisimena pirmąsias publikacijas žymiausi rašytojai, kuriais dabar didžiuojasi Lietuva ir jų pavardėmis prisidengia tada, kai reikia reprezentuoti šalį. Ką reiškia tie pusšimčio ar daugiau metų prisiminimai – mano pirmoji publikacija buvo išspausdinta „Nemune“, „Literatūroje ir mene“, „Metuose“? Kad nuo tos akimirkos prasidėjo pripažinimas ir rašytojo kelias. Žinoma, anais laikais prozos ar poezijos redaktoriai daugiau laiko skyrė darbui su jaunais autoriais, buvo laiko ir laiškam, ir susitikimams. Dabar dėl visiškai skurdaus biudžeto nėra tokių etatų, bet vyriausieji redaktoriai vis vien labai stengiasi atrasti, paskatinti ir publikuoti būsimus Lietuvos klasikus – juk patys yra rašytojai. O jei būtų tik vadybininkai?

Giedrė: Sudėję visas knygas, išleistas „Šiaurės Atėnų“ publikacijų pagrindu, gautume lentyną kaip reikiant. Pradedant Sigitu Parulskio „Nuogais drabužiais“ ir baigiant Vaivos Grainytės „Pekino dienoraščiais“. Beje, autoriai po kurio laiko mėgsta atsiriboti nuo laikraščio, bet faktas – jų tekstų pirmoji publikacija įvyko kaip tik čia. Sigitas Geda, Gintaras Beresnevičius, Alfonsas Andriuškevičius, Gintarė Adomaitytė, Giedra Radvilavičiūtė, Danutė Kalinauskaitė, Eugenijus Ališanka, Aistė Kisarauskaitė. Sakote, seni laikai?.. Gerai, tada Audronė Girdzijauskaitė, Virginija Kulvinskaitė, Audronė Urbonaitė, Julius Sasnauskas, Žydrūnas Drungilas, Miglė Anušauskaitė (nors mums ji piešė ne Greimo istorijas, vis vien yra skaitytojų pamilta komiksų autorė, asocijuojama su kampeliu dešimtajame puslapyje).

Antanas: Žinoma, kad viena iš tokios spaudos funkcijų yra autoriaus kūrybos palydėjimas viešumon. Jei rašytojas publikuoja savo kūrinį viename ar kitame kultūriniam leidinyje, aišku, kad jo tekstas perėjo tam tikrą atranką, tad jau savaimė rekomenduotinas skaityti. Kadangi „Metuose“ taip jau susiklostė, jog nuo seno čia darbavosi puikūs kūrėjai ir redaktoriai (Juozas Aputis, Petras Dirgėla, Danielius Mušinskas, Mindaugas Kvietkauskas ir kiti), tai natūraliai čia savo kūrinius nešdavo ir daug pradedančių bei jau debiutavusių, tačiau patarimo ieškančių rašytojų. Dabartiniams redakcijos žmonėms (poeziją, prozą

prižiūri puikūs rašytojai Regimantas Tamošaitis, Laura Sintija Černiauskaitė, publicistiką – ką tik nuostabią pokalbių su menininkais knygą išleidęs publicistas Gediminas Kajėnas ir kt.) belieka išlaikyti šią tradiciją ir siekti jos tęstinumo. Dažnas publikacijas „Metuose“ pasitelkia kaip kokybės rodiklį, stodamas į Lietuvos rašytojų sąjungą ar siūlydamas leidykloms rankraštį. Galbūt neminėsiu vardais ir pavardėm, gal tik pasakysiu, kad, ko gero, visi rašytojai, tapę Nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatais, lig tol mūsų žurnale yra publikavę savo kūrinį.

Monika: „Metuose“ skaičiau savo mėgstamą rašytoją Valdą Papievių iki išleidžiant jo „Eiti“, o „Šiaurės Atėnuose“ publikavau pirmąjį savo tekstą, kviečiama Alfonso Andriuškevičiaus. Jo nepraleisdavau nė vieno esė, man labai patiko ne tik teksto magija ir chirurginė analitika, bet ir tai, kad jis labai išrankus. Ir dabar tikiu, kad kritikas turi būti itin išrankus. Laukdavau Beresnevičiaus, Parulskio, o vėliau Radvilavičiūtės tekstų. Noriu pasakyti, kad mes savaip mintame vieni kitais, todėl esu suinteresuota, kad visi būtų geriausi, kokie gali būti.

Jei kalbame apie buvimą augimo terpė, „7 meno dienos“ didžiuojasi kadaise pasirodžiusia Paulinos Pukytės proza, Erikos Grigoravičienės, Laimos Kreivytės, Agnės Narušytės dailėtyra, Audronio Liugos, Rasos Vasinauskaitės teatrologija, Kamilės Rupeikaitės muzikologija, Santos Lingevičiūtės kinotyra ir t.t. Nuo pat įsikūrimo apie kiną nuolat rašančios Živilės Pipinytės straipsniais. Leidinio aprėpiamų sričių pagrindiniai kritikai (tieji premijų laureatai) rašo, kiti ir dažnai.

Autoriai, beje, migruoja per leidinius, kartais vienu žanru pasirodo vienur, kitu kitur. Manau, kai specialistas kreipiasi į plačią ir į siauresnę auditoriją (bet ne tik savo srities, o kultūra besidominčią), kitaip renka žodžius. Čia daug kam nereikia jokios išangos. Ko gero, puikiems specialistams norisi pasikalbėti ir su prakutusia auditorija, tai gal net svarbus argumentas rašyti. Ir mes galime pasiūlyti tą nuostabią distiliuotą publiką, kuri, mano skaičiavimais, nėra tokia jau maža – keliasdešimt tūkstančių, o sparčiai augančios edukacinės programos turbūt tą publiką padidins dar keleropai, ir ji turi rasti ką skaityti ir iš ko rinktis. „7 meno dienų“ publikacijų galima rasti daugybėje solidžių albumų ir knygų, šimtuose anonsų. Manau, pradėsiu rinkti viršelius, kad būtų lengviau (vizualiai) atsakyti į klausimą apie išliekamąją vertę.

Erika, atsinaujinęs „Nemunas“ įgavo išorinio patrauklumo, naujas formatas ir temos leidžia pajusti, kad leidinys skirtas ne tik specialistams. Gal dėl šio pokyčio atsirado naujų skaitytojų? Kokie leidinio, laikomo sėkmės istorija, siekiai turinio požiūriu?

Erika: Taip, „Nemunas“ mėgina vėl įplaukti į tuos vandenius, iš kurių pradėjo savo kelią. Žurnalo legenda dar gyva ir daug žmonių jį prisimena dėl ypač drąsių publikacijų. Tai ne tik

pirmieji plačiajai publikai parodyti fotomenininkų sukurti moterų aktai, bet ir ties to meto ideologinės cenzūros riba balansavę vertimai, straipsniai, originalioji kūryba. Šiandien kultūros lauke viskas pasikeitė iš esmės, tačiau net ir be cenzūros norime tą įtampą išlaikyti. Kalbame taip, kad mus suprastų kiekvienas nors kiek išsilavinęs žmogus, nes mums svarbiausia profesionaliąją kūrybą ir šiuolaikinę kultūrą parodyti patraukliai kuo didesnei visuomenės daliai, kad „užsikabintų“, imtų domėtis, norėtų dalyvauti tame gyvenime, o ne patogiai lėkštame.

Stengiamės parodyti netikėtus menininkų pasaulėžiūros kampus, keistą ar net šokiruojančią kūrybą, literatūros, gyvenimo ir išmaniųjų technologijų dialogą, iš praeities iškapstyti archyvų deimantus. Bet nepakanka vien kokybiško turinio, reikia ir puikaus dizaino, geros poligrafijos, todėl išauga kaštai. Tačiau primityvus balsas „iš auštybių“ vis dar mėgina pamokyti: kam jums gerai atrodyti – taupykite. Ką tai reiškia? Kad kultūra ir savo išore turi atrodyti kaip nuskurusi ir delną ištiesusi vargšė, kurią galbūt kažkiek sušelps. Ne, kultūra nėra vargšė, ji ugdo ir lavina, duoda impulsą, koks turėtų būti šiuolaikinės estetikos, kūrybos vaidmuo, ji yra visų novatoriškiausių idėjų pirmėivė. Ar tikrai tokios Lietuvai nereikia? Netiesa, mus skaito ir įvairių specialybių studentai, ir skirtingiausių sričių brandūs žmonės, iš kurių gauname daug komplimentų ir raginimų laikytis.

Monika: Neringa, *Artnews.lt* turbūt yra vienintelis (elektroninis) leidinys, rašantis vien apie šiuolaikinį meną su orientacija į konceptualią jo kryptį, filosofiją ir kitus šiuolaikybės tyrinėjimus. Kas jūsų auditorija? Įtariu, kad kol kas dėl gana mažo visuomenės įsitraukimo į kultūrą tai nėra plačioji publika. Gal mes per mažai stengiamės?

Neringa: Iš tiesų, jei leidinių kokybė būtų matuojama vien kiekybe – nė vienas iš mūsų, kultūrinių leidinių, nė iš tolo neprilygtų populiariosios spaudos auditorijos dydžiui. Nepaisant to, nuo pat pradžių orientavomės į specializuotą šiuolaikinio, daugiausia vizualaus, meno žurnalą, taip siekdami jį ne tik analizuoti, bet ir populiarinti. Tad greta jau įprastų parodų apžvalgų ar interviu su kūrėjais pradėjome publikuoti pirmuosius fotoreportažus iš parodų ekspozicijų, tenkindami vis didėjančią vizualinės informacijos poreikį, taip pat kaupdami savotišką šiuolaikinio Lietuvos meno parodų archyvą, kuris jau tapo gana solidus.

Ypatingą dėmesį skirdami jaunajai kūrėjų kartai bei jų gvildenamoms problemoms ir temoms, sutelkėme nemenką jaunų skaitytojų auditoriją. Į jaunesnę auditoriją orientuojamės iki šiol, vis dėlto teminiu žurnalu siekiame praplėsti ją iki ne vien šiuolaikiniu menu, bet ir platesnėmis kultūrinėmis, filosofinėmis, ekonominėmis ar socialinėmis aktualijomis besidominčių skaitytojų.

Mums, kaip ir jums bei visiems kultūriniais leidiniams, pirmiausia svarbi kokybiška, autorinė medžiaga, gilesnės refleksijos, išliekamąją vertę turintys tekstai. Tiesa, kultūros skiltys populiariojoje spaudoje nėra mūsų konkurentai – žvelgiu į jas kaip į „masažuojančią“ operaciją, paruošiančią skaitytojus gilesniems kultūros reiškinių apmąstymams. Svarbu tik tai, kad populiariosos spaudos kultūros skilčių redaktoriai taip pat orientuotųsi į kokybiškus, o ne vien pranešimus spaudai perrašančius tekstus. Man atrodo, kai kurie redaktoriai tai gana sėkmingai jau daro. Tiesiog mūsų ir jų misijos yra gana skirtingos.

Monika: Daug mūsų leidiniuose ir bendroje humanitarinėje aplinkoje išaugusių autorių už didesnę honorarą ir gal dėl didesnės auditorijos eina rašyti į portalus. Tai, be jokios abejonės, praturtina bendrą visuomenės kultūros supratimą. Tačiau, mano nuomone, nekultūriniai leidiniai kol kas gali tik kartkartėmis pasikviesti profesionalius kultūros analitikus, kritikus, bet neturi potencialo juos auginti. Kaip jūs atsakote sau į klausimą – vardan ko aš čia draskausi, dėl ko stengiuosi?

Antanas: Tikiu, kad šis leidinys prasmingas ir reikalingas. Ir ateity jo vertė išliks. Išgyventi iš tokios veiklos neįmanoma, tenka vis prisidurti, tačiau jau minėtas prasmės kriterijus bent kol kas apsaugo nuo kitų, negatyvesnių emocijų ir jausmų.

Erika: Honoraras yra labai svarbu. Darbas turi būti atlyginamas. Vėl grįšiu prie pasakytų dalykų: ne, kultūros žmonės nėra vargetos, jiems neužtenka pasiūlyti pasitenkinti alaus buteliu vietoj atlygio. Atvirkščiai – jie yra elitas ir turėtų būti vertinami visai kitais kriterijais. Manau, kad visuomenė, vis garsiau išreiškianti nepasitenkinimą didžiosios žiniasklaidos „geltonėjimu“, t.y. panašėjimu į bulvarinį skaitalą, yra puikus lakmusas, tik kažkas nenori girdėti jau prasidėjusio bruzdesio. Tikiu, kad ir aš, ir kiti redaktoriai draskosi dėl to paties: mes norime matyti kultūringą visuomenę, nes juk tam ir atkūrėme savo vakarietišką valstybę. Draskosi, kad kasdieniai pokalbiai gatvėje, namuose ar pobūviuose sukūsi apie naują romaną, spektaklį, architektūrinį sumanymą, o ne apie tai, kas su kuo išsiskyrė ir kokios implantų kainos. Na, tiesiog dar tikime, kad eilėraštis yra didesnė vertybė nei reklaminis dešrelių stendas.

Neringa: Kai ne kartą *Artnews.lt* kilo išnykimo grėsmė dėl nepakankamo (ar visai negauto) finansavimo, nustebindavo nemenkas ir stiprus auditorijos palaikymas, gautos žinutės ir laiškai. Tuomet supranti, kad toji „pilka“ ir nematoma auditorija yra iš tiesų įsitraukusi ir įdėmi. Kai kartais tenka padaryti kelių dienų pauzę tarp publikuojamų tekstų, tiesiog jaučiu tos publikos alkį. Tas savas ir kitų alkis kultūrai ir varo į priekį.

Giedrė: Kultūriniai leidiniai nuo portalų (pvz., „15 min“, turinčio tikrai neprastą kultūros skiltį) skiriasi tuo, kad proteguoja lėtą skaitymą ir rašymą, įdėmesnį žvilgsnį į kultūros lauko

problemas, o ne vien atraktyviai pateiktą informaciją. Į tą visus kamuojantį klausimą atsakau taip: man įdomu, aš gyvenu pavyzdingai ekologiškai, nesu tipinė planetą siaubianti vartotoja – nuo to apsaugo mano socioekonominė situacija. Dar egzistuoja toks kriterijus kaip švari sąžinė. Beje, Lietuvos žurnalistikos centre neseniai lankiau labai gerus *Modern Media Managment* kursus, kuriuose kooperavosi Stokholmo ekonomikos mokykla Rygoje ir Talino universitetas. Sužinojau, kad visame pasaulyje redaktorius jau nebėra tik redaktorius, – jis privalo galvoti ir apie pinigus, ne vien apie turinį. Tad gal natūralu, kad mes patys darome viską – ir kuriame finansines išgyvenimo strategijas, ir pildome ekselio lenteles, ir publikuojame savo medžiagas feisbuke.

Gytis: Yra dalykų, kurie pasimato tik po 10–30 metų, ilgojoje perspektyvoje. Tad grįžtamojo ryšio nelabai tikiuosi, apie jį negalvoju. Žinot, dėl ko draskausi? Dėl savo vaikų, anūkų, jei tokių bus, kad nebūtų buki, nebūtų stumdomi ir perpučiami. Ir, matyt, iš ožiaragiško durnumo. Galėčiau nesidraskyt – eiti dirbti „Maximos“ kilimėlių keitėju (yra tokia pareigybė) ir uždirbčiau daugiau. Reikia suprasti, kad yra dalykų, kurie negali augti be galo, yra tam tikra prasme nišiniai, bet be jų negalėtų egzistuoti ištisos struktūros. Išimkit iš gamtos uodus ir muses – pamatysit, kas nutiks. Išnyks ištisos paukščių, šikšnosparnių rūšys.

Vadybos fetišizavimas – man kvailas. Matau, kai atėję instagraminiai jaunikliai pradeda aiškinti, kad viskas yra reklama, *piaras* etc. Sudėtinio sakinio nebegali parašyti, o iškart apie honorarą šneka. Prioritetas visad buvo ir yra kokybė, analitika. Iš bet ko muilą verdančių ir taip per akis.

Monika: Iš Kultūros ministerijos kalbų man kilo įspūdis, jog baiminamasi, kad sukūrus geresnes sąlygas kultūros leidiniams (stuteikus trejų metų finansavimą, padidinus finansinį apribojimą), nebeliks „kokybę užtikrinančios tarpusavio konkurencijos“. Ką manote?

Man atrodo, kad konkurencija nėra ryški, nes esame gana skirtingų profilių ir net nepajėgiame savo apimtimis aprėpti visos puikiosios ir dėmesio vertos Lietuvos (ir kur jau ten plačiau) kultūros. Tiek daug nepadaryta, kad darbo užtektų dar dešimčiai leidinių. Iki sotaus bambos trynimo net viską padvigubinus labai toli. Visi sukasi netoli socialinės pašalpos sumų.

Antanas: Kultūros leidiniai reikalingi ne kaip prabanga, o kaip būtinybė – kaip siekis išsaugoti humanitarinio mąstymo erdvę. Konkurencingumas vėlgi yra iš rinkos atkeliaujanti sąvoka – manding, ne toje teritorijoje bandoma iškelti vėliava. Jei jau kalbant apie kokybę reikėtų ko nors į tos sąvokos vietą, tai šneka eitu apie vienas kito papildymą, dialogiškumą – nes tikrasis kultūros audinys, tekstas tik taip ir kuriamas. Ir mes esame jo kūrėjai.

Neringa: Manau, kad konkurencija tarp šioje (Kultūros periodinių leidinių) asociacijoje esančių leidinių yra minimali. Kiekvienas leidinys turi labai savitą auditoriją, kurią formuoja ne tik juose publikuojamas turinys, bet ir prie jų dirbančios asmenybės, jų ratas. Kultūros leidiniai turi savas misijas, savas orientacines gaires, savus požiūrius ir nuostatas. Padidėjęs finansavimas neištrintų konkurencijos dėl resursų, autorių ir publikos, o leistų leidiniams mokėti orius honorarus už rašytojų, fotografų, redaktorių darbą, leistų pritraukti specialistų, kurie anksčiau buvo nepasiekiami, tad turinio kokybė tik dar labiau išaugtų.

Giedrė: Man įdomu, kaip ministerija suvokia konkurenciją – negi kaip politinių partijų arba verslo tarpusavio niuksus ir stumdymąsi dėl valdžios (turto, gerovės)? Tačiau kultūros leidiniai ir yra tam, kad proteguotų šiokią tokią kultūrą – taip pat ir konkurencijos kultūrą.

Erika: Žinoma, kad konkuruojame. Mūsų išvaizda, autoriai, požiūriai, temos – viskas skiriasi, todėl esame įdomūs, aktualūs įvairiems skaitytojams. Tačiau jei neturėsime biudžeto, kurį galėtume pasiūlyti mums rašantiems, piešiantiems, fotografuojantiems, tai kaip mes konkuruosime? Didesnis ir stabilus finansavimas reikštų tik viena: kultūros leidiniai, išeinantys vos poros tūkstančių tiražu ir dėl to nepatrauklūs reklamdaviams, galės išlikti ne verslo grupių įtakos zonoje. O to ir turėtų siekti valstybė – kultūra negali proteguoti vieno požiūrio, kurį diktuoja darbdavys. Kad išliktume objektyvūs, kaip galima daugiau aprėpiantys ir aukštą kokybės kartelę iškėlę leidiniai, mums būtina nepriklausomybė, kitaip tariant – valstybės garantija.

Gytis: Darbo nišų – į valias. Nuskriausta yra provincija – neturime galimybių aprėpti joje vykstančių gerų renginių, parodų, atlikti socialinių tyrimų, o ten vyksta labai įdomių dalykų. Neturime resursų tiesiog elementariai siūsti žmonių į Panevėžį, Šiaulius, Plungę etc. Apie sotumą sunku, švelniai tariant, kalbėti. Vienas iš kultūrinės žiniasklaidos tikslų – lėtinti laiką, gražinti žmogų prie lėto skaitymo, gilinimosi, kritiškumo, būti apsiavusių nepatogiais batais. Dar kitaip tariant – duoti alternatyvą plokštybei, prastam skoniui, trinkelėms, kreminiams tortams, kebabams ir kokiai nors Palangos Basanavičiaus gatvei.

Parengė Monika Krikštopaitytė

Monika Krikštopaitytė - Daivos Kairevičiūtės nuotr.

Gytis Norvilas - Gedimino Sadausko nuotr.

Giedrė Kazlauskaitė - Dainiaus Dirgėlos nuotr.

Erika Drungytė - Airidos Rekštytės nuotr.

Antanas Šimkus - Regimanto Tamošaičio nuotr.

